

บทที่ ๒

การควบคุมของรัฐบาลเกี่ยวกับการปฏิบัติการด้านสินเชื่อบริการธนาคารพาณิชย์

ธนาคารพาณิชย์

พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๔ ได้ให้คำจำกัดความเกี่ยวกับธนาคารพาณิชย์ไว้ ดังนี้

"การธนาคารพาณิชย์" หมายความว่า การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจ่ายเงินเมื่อทวงถาม หรือ เมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์เงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น (ก) ให้สินเชื่อ (ข) ซื้อขายตั๋วแลกเงิน หรือ ตราสาร เปลี่ยนมืออื่นใด (ค) ซื้อขายเงินปรีวรรตต่างประเทศ

"ธนาคารพาณิชย์" หมายความว่า ธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการธนาคารพาณิชย์ และหมายความรวมถึงสาขาของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการธนาคารพาณิชย์ด้วย

.....

"ให้สินเชื่อ" หมายความว่า ให้กู้ยืมเงิน ซื้อ ซื้อลด รับช่วงซื้อลดตัวเงินเป็นเจ้าหนี้ เนื่องจากได้จ่ายหรือสั่งให้จ่ายเงินเพื่อประโยชน์ของผู้เคยค้า หรือเป็นเจ้าหนี้ เนื่องจากได้จ่ายเงินตามภาระผูกพันตาม เล็ต เตอร์ออฟเครดิต

จากคำจำกัดความข้างต้น อาจสรุปหน้าที่หลักของธนาคารพาณิชย์ได้ดังนี้คือ

๑. หน้าที่ในการรับฝากเงิน

หน้าที่หลักประการแรกของธนาคารพาณิชย์ก็คือ การรับฝากเงินจากประชาชน บริษัท ห้างร้าน องค์กร และสถาบันอื่น ๆ โดยผู้ฝากจะถอนเงินที่ฝากนั้นคืนเมื่อเรียกร้องหรือเมื่อครบกำหนดเวลาตามที่ตกลงกันไว้ ซึ่งธนาคารพาณิชย์ก็ได้แยกประเภทของบริการรับฝาก

เงินไว้ดังนี้คือ

๑.๑ เงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อทางถาม (Demand Deposit) แบ่งออกได้ ๒

ชนิด คือ

๑.๑.๑ เงินฝากกระแสรายวัน (Checking Accounts หรือ Current Accounts) เป็นเงินฝากประเภทที่ธนาคารจัดขึ้นไว้เพื่อบริการแก่ผู้ที่ประกอบธุรกิจการค้าซึ่งต้องรับ-จ่ายเงินเป็นประจำทุกวัน การนำฝากเงินลูกค้าจะใช้ใบนำฝาก (Pay-in Slip) และรับต้นขั้วใบนำฝากไว้เป็นหลักฐาน ส่วนการถอนเงินฝากประเภทนี้ธนาคารจะมอบสมุดเช็คไว้ให้เพื่อลูกค้าสามารถสั่งให้ธนาคารจ่ายเงินแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ตามที่ระบุในเช็คทันที เว้นแต่

- ก) ไม่มีเงินในบัญชีของผู้ฝากเหลือพอที่จะจ่ายตามเช็คนั้น หรือ
- ข) เช็คนั้นยื่นเพื่อให้ใช้เงินเมื่อพ้นเวลาหกเดือน นับแต่วันออกเช็ค

หรือ

- ค) ได้มีคำบอกกล่าวว่ายเช็คนั้นหาย หรือถูกขโมยไป

ทั้ง ๓ กรณีนี้ เป็นข้อยกเว้นที่ธนาคารอาจจะไม่จ่ายเงินตามเช็คได้โดยไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้รับฝากเงิน ถ้าหากธนาคารสมัครใจจะจ่ายเงินก็ย่อมทำได้ แต่ธนาคารจะหักเงินจากบัญชีของผู้ฝากได้หรือไม่เพียงใด ย่อมแล้วแต่เหตุผลที่จะอ้างเอาจากผู้ฝากเงินว่าธนาคารได้ใช้ความระมัดระวังเพียงพอแล้วหรือไม่^๑ แต่มีกฎหมายที่ห้ามไม่ให้ธนาคารจ่ายเงินอย่างเด็ดขาด ถ้าจ่ายแล้วจะหักบัญชีเงินฝากของผู้ฝากเงินไม่ได้เลย ดังนี้คือ

- ก) มีคำบอกห้ามการใช้เงิน
- ข) รู้ว่าผู้สั่งจ่ายตาย
- ค) รู้ว่าศาลได้มีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์ชั่วคราว หรือคำสั่งให้ผู้สั่งจ่าย

เป็นคนล้มละลาย หรือได้มีประกาศโฆษณาคำสั่งเช่นนั้น

^๑ ฌรงค์ รักฝึกฝน, "ต้นทูนมาตรฐานธนาคารพาณิชย์" วิทยาลัยพนธ์ปริญญา-
มหาบัณฑิต คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘ หน้า ๓๓.

เงินฝากประเภทนี้ไม่จ่ายดอกเบี้ย

๑.๑.๒ เงินฝากสะสมทรัพย์ (Saving Deposits) เป็นบริการประเภทที่จัดไว้เพื่อการออมทรัพย์ของประชาชน โดยมีวัตถุประสงค์จะส่งเสริมการออมทรัพย์โดยกำหนดจำนวนเงินฝากครั้งแรกไว้เพียง ๑๐๐ บาท โดยธนาคารจะมอบสมุดคู่มือฝากให้ลูกค้าไว้เป็นหลักฐาน การฝาก-ถอนใช้ใบนำฝากหรือใบถอน ซึ่งเป็นแบบฟอร์มเฉพาะของธนาคาร

ธนาคารจ่ายดอกเบี้ยให้อัตราร้อยละ ๘ ต่อปี โดยคำนวณดอกเบี้ยทุกงวด ๖ เดือน

๑.๒ เงินฝากที่ต้องจ่ายคืนเมื่อสิ้นกำหนดระยะเวลา (Time Deposit หรือ Fixed Deposits) เงินฝากประเภทนี้จัดไว้เพื่อให้ประชาชนได้ลงทุนหาดอกเบี้ยตามระยะเวลาที่กำหนดไว้แน่นอน ซึ่งแบ่งออกเป็นกำหนดระยะเวลา ๓ เดือน, ๖ เดือน, ๑ ปี หรือเกินกว่านั้น โดยธนาคารจะมอบสมุดคู่มือฝากไว้เป็นหลักฐาน จำนวนเงินฝากครั้งแรกกำหนดไว้ ๕๐๐ บาท อัตราดอกเบี้ย ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ณว.(ว) ๔๖/๒๕๒๓ ลงวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๒๓ กำหนดไว้แตกต่างกันตามระยะเวลาของเงินฝากดังนี้คือ

- ๑) ระยะเวลาตั้งแต่ ๓ เดือน แต่ไม่ถึง ๖ เดือน จ่ายดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ ๔ ต่อปี
- ๒) ระยะเวลาตั้งแต่ ๖ เดือน แต่ไม่ถึง ๑ ปี จ่ายดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ ๑๐ ต่อปี
- ๓) ระยะเวลาตั้งแต่ ๑ ปี แต่ไม่ถึง ๓ ปี จ่ายดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ ๑๒ ต่อปี
- ๔) ระยะเวลาตั้งแต่ ๓ ปี แต่ไม่ถึง ๕ ปี จ่ายดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ ๑๓ ต่อปี
- ๕) ระยะเวลาตั้งแต่ ๕ ปีขึ้นไป จ่ายดอกเบี้ยได้ไม่เกินร้อยละ ๑๔ ต่อปี

อัตราดอกเบี้ยดังกล่าวนี้ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๒๓

เป็นต้นไป

๒. หน้าที่ในการให้สินเชื่อ

ธนาคารพาณิชย์ มีหน้าที่ที่จะกระจายเงินทุนที่ได้จากแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ เงินลงทุนของผู้ถือหุ้น เงินกู้ยืมจากบุคคล หรือสถาบันอื่น อันเป็นประเพณีการประกอบการค้าในรูปบริษัทจำกัด รวมทั้งเงินทุนจากเงินฝาก ให้กลับคืนไปสู่ประชาชนในรูปของการให้กู้ยืม ชื่อซื้อลด รับช่วงซื้อลดตัวเงิน ตลอดจนบริการอื่นใดที่มีลักษณะเป็นเจ้าของนี้ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกแก่ผู้เคยค้า เช่น การออกหนังสือค้ำประกัน และจ่ายเงินตามภาระค้ำประกัน หรือภาระผูกพันตามเล็ตเตอร์ออฟเครดิต เป็นต้น

๓. หน้าที่ด้านการซื้อขายตัวแลกเปลี่ยน หรือ ตราสารเปลี่ยนมือ

ได้แก่บริการด้านการโอนเงิน ทั้งโดยการซื้อขายครีฟท์ หรือตัวแลกเปลี่ยน บริการโอนเงินทางวิทยุโทรศัพท์ ไปรษณีย์ ตลอดจนการรับเรียกเก็บเงินตามตัวแลกเปลี่ยนดังกล่าว เพื่ออำนวยความสะดวกในการโอนเงินระหว่างท้องถิ่นแก่ลูกค้านั่นเอง

๔. หน้าที่ด้านการค้าต่างประเทศ

อันได้แก่ การส่งสินค้าเข้า หรือส่งสินค้าออก โดยธนาคารเป็นตัวกลางในการรับส่งเอกสารการค้า และชำระเงินแทนลูกค้าผ่านธนาคารต่างประเทศ ได้แก่ บริการเปิด Letter of Credit, ขายเงินตราต่างประเทศ, ทำ Trust Receipt และ Packing Credit เป็นต้น

การควบคุมด้านการอำนวยการสินเชื่อของรัฐ

โดยที่หน้าที่สำคัญของธนาคารพาณิชย์ก็คือ การระดมทุนจากเงินฝากของประชาชน บริษัท ห้างร้าน องค์กรของรัฐบาลต่าง ๆ แล้วนำเงินทุนที่ได้มานั้นออกหาผลประโยชน์ในรูปของการลงทุนในหลักทรัพย์ต่าง ๆ ทั้งของรัฐบาลและเอกชน ตลอดจนในรูปของการให้สินเชื่อ ซึ่งจะทำให้เกิดประโยชน์ต่อ เศรษฐกิจและการเงินของประเทศโดยส่วนรวม โดยที่การให้สินเชื่อเป็นการใช้เงินทุนส่วนใหญ่เป็นที่มาของรายได้ส่วนใหญ่ของธนาคารอีกด้วย ดังนั้น เพื่อให้ธนาคารพาณิชย์ปฏิบัติการในการให้สินเชื่อไปในทางที่เหมาะสม เป็นการป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นแก่ผู้ฝากเงิน และทำให้ฐานะของธนาคารพาณิชย์เป็นที่เชื่อถือแก่บุคคลโดยทั่วไปทั้งผู้ฝากเงิน เจ้าหนี้ และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจของธนาคารพาณิชย์ รัฐบาลจึงจำเป็นต้องเข้ามามีบทบาทในการควบคุมการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์ โดยการออกกฎหมายควบคุมการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ของธนาคารพาณิชย์ กฎหมายที่ใช้ควบคุมธนาคารพาณิชย์ที่สำคัญคือ พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒ ทั้งนี้ เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

จากข้อกำหนดของพระราชบัญญัติดังกล่าวมาข้างต้น ซึ่งได้มีการปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมข้อกำหนดเรื่อยมานั้น จะกล่าวถึงข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมธนาคารพาณิชย์ ซึ่งมีผลต่อการอำนวยการสินเชื่อ ได้ดังนี้

๑. ข้อห้ามสำหรับบุคคลที่จะทำหน้าที่กรรมการ ผู้จัดการ รองผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ หรือ ที่ปรึกษาของธนาคาร

เนื่องจากมีข้อจำกัดบางประการเกี่ยวกับการอำนวยการสินเชื่อซึ่งเกี่ยวข้องกับกรรมการของธนาคาร ฉะนั้น ในข้อนี้จะได้กล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ที่เป็นกรรมการ ตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ซึ่งได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๒ ๓๖ ซึ่งได้กำหนดห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ตั้งหรือยอมให้บุคคลซึ่งมีคุณสมบัติหรือลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นหรือทำหน้าที่กรรมการ ผู้จัดการ รองผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ หรือ ที่ปรึกษาของธนาคารพาณิชย์คือ

๑) เป็นบุคคลล้มละลาย

๒) เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดในความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินที่กระทำโดยทุจริต

๓) เคยถูกลงโทษไล่ออกหรือปลดออกจากราชการ หรือองค์การ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ฐานทุจริตต่อหน้าที่

๔) เคยเป็นกรรมการ ผู้จัดการ รองผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการ ของธนาคารพาณิชย์ที่ถูกเพิกถอนใบอนุญาต เว้นแต่จะได้รับการยกเว้นจากธนาคารแห่งประเทศไทย

๕) ถูกถอดถอนจากธนาคารพาณิชย์ตามคำแนะนำของรัฐมนตรี ตามมาตรา ๒๕ กล่าวคือ เมื่อรัฐมนตรีได้รับรายงานให้เห็นถึงฐานะหรือการดำเนินงานของธนาคารในลักษณะที่อาจจะก่อให้เกิดความเสียหาย รัฐมนตรีมีอำนาจให้ย้ายหรือถอดถอนกรรมการหรือพนักงานของธนาคารพาณิชย์ตามระยะเวลาที่กำหนดได้

๖) เป็นข้าราชการการเมือง

๗) เป็นข้าราชการซึ่งมีหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุมธนาคารพาณิชย์ หรือพนักงานธนาคารแห่งประเทศไทย เว้นแต่เป็นกรณีของธนาคารพาณิชย์ที่เป็นรัฐวิสาหกิจตามกฎหมายว่าด้วยวิธีการงบประมาณ หรือเป็นกรณีที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี เพื่อช่วยเหลือการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์

๘) เป็นผู้จัดการ รองผู้จัดการ ผู้ช่วยผู้จัดการของห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท จำกัด ซึ่งตนหรือบุคคลตามมาตรา ๑๒ ทวิ ถือหุ้นอยู่ เว้นแต่จะเป็นกรรมการ หรือที่ปรึกษาของธนาคารพาณิชย์

๒. ข้อห้ามสำหรับบุคคลที่จะขอสินเชื่อจากธนาคารพาณิชย์

บุคคลที่เข้ามาขอสินเชื่อจากธนาคารนั้น อาจเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล ซึ่งมีคุณสมบัติตามที่ได้กำหนดขึ้นแตกต่างกันไปแต่ละธนาคาร เช่น ต้องเป็นผู้ที่ได้เปิดบัญชีเงินฝากไว้กับธนาคารมาก่อนไม่น้อยกว่า ๖ เดือน ต้องเป็นผู้ที่ไม่เคยปรากฏว่ามีความเสียหายทางการเงินมาก่อน ฯลฯ เป็นต้น ไม่ว่าธนาคารจะได้อำนาจคุณสมบัติของผู้ขอสินเชื่อไว้แตกต่างกัน

กันไป อย่างไรก็ตามแต่จะต้องมีข้อหนึ่งซึ่งได้กำหนดไว้โดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๔๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๔๒๒ ดังความต่อไปนี้

มาตรา ๑๒ ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์กระทำการดังต่อไปนี้

.....

(๒) ให้สินเชื่อแก่กรรมการ หรือ คำประกันการกู้ยืมเงิน หรือ คำประกันการขาย ขายลด หรือขายช่วงลดตัวเงินของกรรมการ

มาตรา ๑๒ ทวิ การให้สินเชื่อหรือคำประกันการกู้ยืมเงิน หรือคำประกันการขาย, ขายลด หรือขายช่วงลดตัวเงิน แก่หรือเพื่อบุคคล หรือห้างหุ้นส่วนดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็น การให้สินเชื่อ หรือคำประกันแก่กรรมการด้วย คือ

- (๑) คู่สมรสของกรรมการ
- (๒) บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของกรรมการ
- (๓) ห้างหุ้นส่วนสามัญที่กรรมการหรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เป็นหุ้นส่วน
- (๔) ห้างหุ้นส่วนจำกัด ที่กรรมการ หรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เป็นหุ้นส่วนจำพวก ไม่จำกัดความรับผิด หรือเป็นหุ้นส่วนจำพวกจำกัดความรับผิดรวมกัน เกินร้อยละสามสิบของทุนทั้งหมดของห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น
- (๕) บริษัทจำกัดที่กรรมการหรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) ห้างหุ้นส่วนตาม (๓) หรือ (๔) ถือหุ้นรวมกัน เกินร้อยละสามสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทจำกัดนั้น

เหตุที่กฎหมายห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ ให้กรรมการของธนาคารพาณิชย์นั้นกู้ยืมเงินก็ เพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น เนื่องจากการที่ผู้บริหารของธนาคารเอาเงินฝากของพ่อค้าประชาชนไปให้กู้ยืมในทางที่ไม่เหมาะสม หรือเสี่ยงต่อความสูญเสีย ซึ่งมีผลกระทบต่อผู้ฝากเงินและเจ้าหน้าที่รายอื่นได้ และเพื่อป้องกันการหลีกเลี่ยงกฎหมาย พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ จึงได้มีข้อกำหนดที่ขยายขอบเขตไปถึงผู้ที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงกับกรรมการของธนาคาร เช่น บุตร ภรรยาหรือสามี ตลอดจนถึงห้างหุ้นส่วน บริษัทที่กรรมการหรือบุตร ภรรยาหรือสามี เป็นหุ้นส่วนหรือถือหุ้นอยู่ด้วย

๓. วงเงินที่ธนาคารพาณิชย์อาจอำนวยสินเชื่อได้

พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๒๒ มาตรา ๑๓ ได้กำหนดข้อห้ามสำหรับวงเงิน-สินเชื่อที่ธนาคารพาณิชย์จะอำนวยให้ได้แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ดังนี้คือ

๑) ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์ให้สินเชื่ออย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเมื่อสิ้นวันใดวันหนึ่ง เป็นจำนวนเงินเกินอัตราส่วนกับเงินกองทุนตามอัตราที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนด ซึ่งในการอนุญาตนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติด้วยก็ได้

๒) ห้ามมิให้ธนาคารพาณิชย์รับอวัลตั๋วเงิน รับรองตั๋วเงิน ออกเช็คเตอร์ออฟเคเรดิตที่ธนาคารพาณิชย์มีความผูกพันในการชำระเงิน หรือคำประกันการกู้ยืมเงิน หรือคำประกันการขาย ขายลด หรือขายช่วงลดตั๋วเงิน อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกันเพื่อบุคคลใดบุคคลหนึ่ง เมื่อสิ้นวันใดวันหนึ่ง เป็นจำนวนเงินเกินอัตราส่วนกับเงินกองทุนตามอัตราที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรี ทั้งนี้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากธนาคารแห่งประเทศไทย ตามหลักเกณฑ์ที่รัฐมนตรีกำหนด ซึ่งในการอนุญาตนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดเงื่อนไขให้ปฏิบัติด้วยก็ได้ สำหรับอัตราตามข้อนี้ ธนาคารแห่งประเทศไทยจะกำหนดหรือไม่ก็ได้

การให้สินเชื่อหรือรับอวัลตั๋วเงิน รับรองตั๋วเงิน ออกเช็คเตอร์ออฟเคเรดิตที่ธนาคารพาณิชย์มีความผูกพันในการชำระเงิน หรือคำประกันการกู้ยืมเงิน หรือคำประกันการขาย ขายลด หรือขายช่วงลดตั๋วเงิน อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน แก่หรือเพื่อบุคคลหรือห้างหุ้นส่วนดังต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการให้สินเชื่อหรือคำประกันแก่บุคคลนั้นด้วย คือ

(๑) คู่สมรสของบุคคลนั้น

(๒) บุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะของบุคคลนั้น

(๓) ห้างหุ้นส่วนสามัญที่บุคคลนั้น หรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เป็น

หุ้นส่วน

(๔) ห้างหุ้นส่วนจำกัดที่บุคคลนั้น หรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) เป็น

หุ้นส่วนจำพวกไม่จำกัดและจำกัดความรับผิดชอบ ร้อยละสามสิบของทุนทั้งหมดของห้างหุ้นส่วนจำกัดนั้น

(๕) บริษัทจำกัดที่บุคคลนั้น หรือบุคคลตาม (๑) หรือ (๒) หรือห้าง

หุ้นส่วนตาม (๓) หรือ (๔) ถือหุ้นรวมกัน เกินร้อยละสามสิบของจำนวนหุ้นที่จำหน่ายได้แล้วทั้งหมดของบริษัทจำกัดนั้น

บทบัญญัติตามมาตรา ๑๓ นั้น ไม่ให้ใช้บังคับแก่ธนาคารพาณิชย์ในกรณี ดัง

ต่อไปนี้

(๑) ให้กู้ยืม เงินโดยการซื้อหลักทรัพย์รัฐบาลไทย หรือหลักทรัพย์อื่นที่

ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

(๒) ให้กู้ยืม เงินโดยมีประกันด้วยหลักทรัพย์รัฐบาลไทย หรือหลักทรัพย์

หรือทรัพย์สินอื่น ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด ทั้งนี้ เฉพาะในส่วนที่ไม่เกินมูลค่าแห่งหลักทรัพย์ หรือ ทรัพย์สินที่ธนาคารพาณิชย์นั้นได้ตีราคาไว้เป็นประกัน

(๓) ให้สินเชื่อตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด หรือ

(๔) รับอาวัลตัวเงิน รับรองตัวเงิน ออกเช็คเตอร์ออฟเครดิตที่

ธนาคารพาณิชย์มีความผูกพันในการชำระเงิน หรือค้ำประกันการกู้ยืมเงิน หรือค้ำประกันการขาย ขายลด หรือขายช่วงลดตัวเงิน ทั้งนี้ ตามที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด

การกำหนดตามมาตรา นี้ ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

วัตถุประสงค์ในการจำกัดไม่ให้ธนาคารพาณิชย์ให้กู้ยืมเงิน หรือให้เครดิตแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งมากเกินไป ก็เพื่อไม่ให้ฐานะของธนาคารพาณิชย์ต้องเสี่ยงมากเกินไปกับการดำเนินกิจการของลูกหนี้รายใดรายหนึ่ง หากลูกหนี้ล้มละลายไม่อาจชำระหนี้ได้จะทำให้ฐานะของธนาคารไม่มั่นคงไปด้วย^๑

ส่วนการให้อำนาจรัฐมนตรีในการผ่อนผันให้ธนาคารให้กู้ยืมเงิน หรือให้เครดิตแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งเกินอัตราส่วนที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนดได้นั้น ก็เฉพาะเมื่อเป็นกรณีอันจำเป็นอย่างแท้จริง และการผ่อนผันในกรณีนี้ก็กล่าวจะไม่กระทบกระเทือนต่อฐานะของธนาคารพาณิชย์ในภายหน้าเท่านั้น

นอกจากนี้แล้ว มาตรา ๑๓ ตรี แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ ยังได้ให้อำนาจรัฐมนตรีกระทรวงการคลังในการกำหนดอัตราส่วนของสินเชื่อบริษัทพาณิชย์ และต้องอำนวยความสะดวกแก่กิจการประเภทใดประเภทหนึ่งได้อีกด้วย โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้เป็นเครื่องมือของรัฐบาลในการกำหนดให้การอำนวยความสะดวกแก่ธุรกิจแต่ละประเภทเพิ่มหรือลดได้ตามนโยบายของรัฐบาลและสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจเป็นคราว ๆ ไป

ในปัจจุบันนี้ การกำหนดจำนวนเงินที่ธนาคารพาณิชย์จะพึงให้กู้ยืมแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในขณะใดขณะหนึ่ง ให้เป็นไปตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ลงวันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ (ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๘๘ ตอนที่ ๑๓๘ วันที่ ๑๕ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๕ หน้า ๑๔-๑๕)

ข้อ ๒ จำนวนเงินที่ธนาคารพาณิชย์ให้กู้ยืม หรือให้เครดิตโดยการซื้อ ช้อลด หรือรับช่วงช้อลดตัวเงินอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่งในขณะใดขณะหนึ่ง ตามมาตรา ๑๓ แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ต้องไม่เกินร้อยละ ๒๕ ของเงินกองทุน

^๑ประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ลงวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๑๗ อ้างถึงใน ศรศักดิ์ สนิมานนท์ปริญา "กฎหมายที่เกี่ยวกับการปฏิบัติการด้านสินเชื่อ (เอกสารฝึกอบรมพนักงานสินเชื่อ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด, ๒๕๒๐)

ทั้งนี้ อัตราที่กำหนดในวรรคก่อน ไม่ใช้บังคับแก่กรณีดังต่อไปนี้

(๑) ให้กู้ยืมโดยซื้อหุ้นกู้ หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ ที่ออกโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หรือหุ้นกู้ หรือพันธบัตรที่กระทรวงการคลังค้ำประกันต้นเงินและดอกเบี้ย

(๒) ให้กู้ยืมเงินโดยมีหุ้นกู้ หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้ที่ออกโดยธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือบริษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หรือหุ้นกู้ หรือพันธบัตรที่กระทรวงการคลังค้ำประกันต้นเงินและดอกเบี้ย เป็นประกันเฉพาะในส่วนที่ไม่เกินมูลค่าที่ตราไว้ของหุ้นกู้ หรือตราสารแสดงสิทธิในหนี้หรือพันธบัตรนั้น

(๓) ให้เครดิตโดยซื้อ ซื้อลด หรือรับช่วงซื้อลดตัวเงิน ดังต่อไปนี้

(ก) ตัวแลกเงิน หรือตัวสัญญาใช้เงินที่กระทรวง ทบวง กรม หรือทบวงการเมืองที่มีฐานะเทียบเท่า รับรองหรือออกเป็นคำซื้อสินค้า หรือจ้างทำของ

(ข) ตัวแลกเงินค้ำสินค้าส่งออก

๔. การรับหลักประกันของธนาคารพาณิชย์

พระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ มาตรา ๑๒ (๓) ได้กำหนดข้อห้ามไม่ให้ธนาคารพาณิชย์ รับหุ้นของธนาคารพาณิชย์นั้นเองเป็นประกันการให้สินเชื่อ หรือรับหุ้นของธนาคารพาณิชย์จากธนาคารพาณิชย์อื่นเป็นประกันการให้สินเชื่อ ทั้งนี้ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้ธนาคารพาณิชย์ต้องถือหุ้นของตนเองไว้ เนื่องจากลูกค้าไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่ธนาคารพาณิชย์ได้ ซึ่งเท่ากับเป็นการลดทุนของธนาคารพาณิชย์นั้นเอง อันจะมีผลทำให้เงินทุนของระบบธนาคารพาณิชย์ลดลง และการที่กำหนดห้ามรับหุ้นธนาคารพาณิชย์จากธนาคารพาณิชย์อื่นเป็นประกัน ก็เพื่อเป็นการป้องกันในกรณีที่มีการกู้ยืมระหว่างธนาคารพาณิชย์ โดยการนำหุ้นของธนาคารพาณิชย์อื่นมาเป็นหลักประกัน อันจะทำให้เกิดอำนาจในการควบคุมธนาคารพาณิชย์อื่น และทำให้เงินทุนในระบบธนาคารพาณิชย์ต่ำกว่าความเป็นจริง อันจะมีผลต่อความมั่นคงของกิจการธนาคารพาณิชย์เอง

๕. อัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมหรือส่วนลด ที่ธนาคารพึงเรียกเก็บได้

ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ณว.(ว) ๓/๒๕๒๒ ลงวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๒๒ และประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ที่ ณว.(ว) ๔๖/๒๕๒๓ ลงวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๒๓ ได้กำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมหรือส่วนลด ที่ธนาคารพาณิชย์จะเรียกเก็บได้ไว้ ดังนี้

(๑) ให้ธนาคารพาณิชย์ถือปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียกดอกเบี้ยหรือส่วนลดได้ไม่เกินร้อยละ ๑๘ ต่อปี (มีผลใช้บังคับตั้งแต่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๓)

(๒) การให้กู้ยืมเงินแก่กิจการอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตประกอบกิจการโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงาน หรือ กิจการเหมืองแร่ที่ได้รับประทานบัตร หรือประทานบัตรชั่วคราวตามกฎหมายว่าด้วยแร่ เฉพาะส่วนที่มีทรัพย์สินเป็นประกัน หรือการซื้อ ซื้อลด หรือรับช่วงซื้อลดตัวเงินอันเกิดจากการประกอบกิจการอุตสาหกรรม หรือกิจการเหมืองแร่ หรือ การจำหน่ายผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือแร่ ของผู้ประกอบการอุตสาหกรรม หรือผู้ประกอบการเหมืองแร่ดังกล่าวภายในประเทศ ซึ่งได้กระทำไปก่อน และยังมีผลผูกพันอยู่ในวันที่ประกาศนี้ใช้บังคับ ให้ยังคงเรียกดอกเบี้ยหรือส่วนลดตามสัญญา ภายในอัตราไม่เกินร้อยละ ๑๒.๕ ต่อปี (ตามประกาศธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งออกตามความในมาตรา ๑๔ แห่งพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. ๒๕๐๕ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๑๔ ข้อ ๒(๓) ก.) ต่อไปจนกว่าอายุสัญญาที่ได้กระทำไว้นั้นสิ้นสุดลง การต่ออายุสัญญาดังกล่าวเมื่อประกาศนี้ใช้บังคับแล้ว ให้ถือว่าเป็นการทำสัญญาขึ้นใหม่

006771

การที่กฎหมายได้มีข้อกำหนดในการควบคุมอัตราดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืมไว้ ก็เพื่อที่จะไม่ให้ต้นทุนการผลิตและระดับราคาสินค้าสูงเกินไป ซึ่งจะเป็นผลกระทบกระเทือนต่อภาวะเศรษฐกิจและภาวะการเงินของประเทศ

๖. การยื่นรายงาน

เนื่องจากการดำเนินงานของธนาคารพาณิชย์อาจก่อให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหลายฝ่ายด้วยกัน ทั้งผู้ฝากเงิน เจ้าหนี้ และบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการธนาคารพาณิชย์ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างยิ่ง ดังนั้น กฎหมายจึงต้องกำหนดให้ธนาคารพาณิชย์ยื่นรายงานแสดงผลการปฏิบัติงานและการประกอบการของธนาคารพาณิชย์ต่อสาธารณชน และธนาคารแห่งประเทศไทย เพื่อให้ทราบถึงฐานะของธนาคารพาณิชย์ในช่วงระยะเวลาต่าง ๆ และเพื่อที่ธนาคารแห่งประเทศไทยจะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ให้ทราบถึงภาวะเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายการเงินและการคลังของรัฐบาลด้วย

สำหรับบริการด้านสินเชื่อของธนาคารนั้น ธนาคารพาณิชย์จะต้องยื่นรายงานต่อธนาคารแห่งประเทศไทย ดังนี้คือ

๑) รายงานลูกหนี้รายใหญ่ประจำเดือน (ธ.พ.๔)

รายงานแบบ ธ.พ.๔ เป็นรายงานการให้กู้ยืมเงินหรือให้เครดิตโดยการซื้อซื้อลด หรือรับช่วงซื้อลดตัวเงิน และการให้เครดิตในรูปแบบอื่นอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน แก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งมียอดคงค้าง ณ วันสิ้นเดือนของแต่ละเดือน ตั้งแต่ ๑,๐๐๐,๐๐๐ บาท ขึ้นไป^๑ โดยแยกรายละเอียดแสดงไว้ตามลำดับดังนี้

(๑) การให้กู้ยืมเงินหรือให้เครดิตเพื่อการส่งสินค้าเข้า (Import) แยกออกเป็น

ก) Bill Under L/C - ตัวแลกเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิต
ซึ่งพ่อค้าผู้ออกตัวในต่างประเทศส่งให้ผู้ซื้อสินค้าในประเทศจ่ายเงิน

^๑ธนาคารแห่งประเทศไทย หนังสือเวียน ที่ ธ(ว) ๔๖/๒๕๐๗ เรื่อง การยื่นรายงาน
ฉบับ ลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๐๗

ข) Trust Receipt - ตัวเงินคำสั่งสินค้าเข้า ซึ่งลูกค้าได้ขออนำสินค้าไปขายโดยทำ Trust Receipt ไว้กับธนาคาร

(๒) การให้กู้ยืมเงินหรือให้เครดิตเพื่อการส่งออก (Export) แยกออกเป็น

ก) Packing Credit ตามจำนวนเงินที่ลูกค้ากู้ยืมไปเพื่อเตรียมการส่งออกตามเลตเตอร์ออฟเครดิตที่เปิดมา โดยลูกค้าเอาเลตเตอร์ออฟเครดิตนั้นเป็นประกัน

ข) Bill Under L/C - ตัวแลกเงินตามเลตเตอร์ออฟเครดิตซึ่งผู้ส่งออกในประเทศสั่งให้ผู้ซื้อในต่างประเทศจ่ายเงิน

ค) Advance Against B/C - ตัวเงินเพื่อเรียกเก็บ สำหรับคำสั่งที่ส่งออกซึ่งธนาคารได้รับซื้อไว้

(๓) ตัวเงินที่ผู้ออกตัวและผู้จ่ายเงินอยู่ภายในประเทศ

ก) Commodity Bill หมายถึงตัวเงินภายในประเทศ ที่มีเอกสารตามประเพณีการค้าประกอบ

ข) Accommodation Bill หมายถึงตัวเงินภายในประเทศ ที่ไม่มีเอกสารตามประเพณีการค้าประกอบ

(๔) จำนวนเงินที่ลูกค้ากู้ยืม (Loan)

(๕) จำนวนเงินที่ลูกค้าเบิกเกินบัญชี (Overdraft)

(๖) จำนวนเงินสำหรับการให้กู้ยืมเงินหรือการให้เครดิตโดยการซื้อ ชื่อ หรือรับช่วงชื่อคนอื่น (ถ้ามี) ซึ่งไม่ได้ระบุไว้ในข้อ (๑) (๒) (๓) (๔) และ (๕)

๒) รายงานเงินที่ธนาคารให้กู้ แยกตามประเภทลูกค้า (ตาราง ๓๒) ซึ่งเป็นรายงานประกอบของรายงานหนี้สินและสินทรัพย์ (ธ.พ.๓) ตามแบบที่ธนาคารแห่งประเทศไทยกำหนด คือ แสดงถึงประเภทของเงินกู้ยืมว่าเป็นประเภทใดบ้าง

- เงินให้กู้ยืม เงินเบิกเกินบัญชี และเงินให้กู้ยืมอื่น
- ตัวเงิน Bills ประกอบด้วย

(๑) ตัวเงินที่ผู้ออกตัวและผู้จ่ายเงินอยู่ในประเทศไทย (Domestic Bills) แยกออกเป็น

ก) ตัวเพื่อการกู้ยืม มิใช่ตัวที่เกิดขึ้นเนื่องจากการซื้อขายสินค้า (Accommodation Bills)

ข) ตัวที่ออกโดยเนื่องจากการซื้อขายสินค้า (Commodity Bills) ทั้งลักษณะที่เป็นตัวเงินที่มีเอกสารการค้าประกอบ (Documentary Bills) และตัวที่ไม่มีเอกสารการค้าประกอบ (Clean Bills)

(๒) ตัวเงินค่าสินค้าส่งออก ซึ่งผู้ออกตัวในประเทศไทย ส่งให้ผู้ซื้อในต่างประเทศจ่ายเงิน

(๓) ตัวเงินค่าสินค้าขาเข้าที่ออกตามเล็ตเตอร์ออฟเครดิต ซึ่งผู้ออกตัวในต่างประเทศ ส่งให้ผู้ซื้อสินค้าในประเทศไทยจ่ายเงิน แยกออกเป็น

ก) Bills Receivable ตัวเงินค่าสินค้าขาเข้าประเภทจ่ายเมื่อเห็น (Sight Bills) และประเภทที่มีกำหนดเวลา (Usance Bills) ที่ถึงกำหนดชำระแล้ว

ข) Trust Receipts ตัวเงินค่าสินค้าขาเข้า ซึ่งครบกำหนดแล้ว และ/หรือ เป็นตัวเงินประเภท Document Against Payment ที่ลูกค้าขอนำสินค้าไปขายก่อนชำระเงินตามตัว โดยทำ Trust Receipts ไว้กับธนาคาร และสำหรับรายการนี้หมายความรวมถึง Trust Receipts ที่ทำขึ้นตามตัวเรียกเก็บเงินค่าสินค้าขาเข้า (Bill for Collection) ด้วย

นอกจากนี้ยังแบ่งออกตามประเภทของลูกค้ำด้วยว่า เป็นลูกค้ำประเภทใด เป็นลูกค้ำที่เป็นรัฐบาล รัฐวิสาหกิจ เทศบาล สุขาภิบาล ธนาคารพาณิชย์ ธนาคารออมสิน ฯลฯ

๓) รายงานเงินให้กู้และเบิกเกินบัญชี แยกตามวัตถุประสงค์ (ตาราง ๓๓) เป็นรายละเอียดของเงินที่ให้ลูกค้ำกู้และเบิกเกินบัญชี ว่าลูกค้ำได้นำไปใช้ในกิจการใดบ้าง เช่น

- ๓.๑ การเกษตร การประมง และการป่าไม้
- ๓.๒ การเหมืองแร่ และการดำเนินการทุกชนิดที่เกี่ยวข้องกับกิจการเหมืองแร่
- ๓.๓ การอุตสาหกรรมและหัตถกรรม ไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน หรืออุตสาหกรรมในครอบครัว
- ๓.๔ การรับเหมาก่อสร้าง
- ๓.๕ การค้าทั้งในและนอกประเทศ รวมทั้งการเป็นตัวแทน
- ๓.๖ ธนาคารและสถาบันการเงินอื่น
- ๓.๗ ธุรกิจอื่นเกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ (Real Estate)
- ๓.๘ สาธารณูปการ (Public Utilities)
- ๓.๙ บริการต่าง ๆ หมายถึง สถาบัน หรือบุคคลที่ดำเนินการเกี่ยวกับการขายบริการแก่ประชาชนทั่วไป เช่น การศึกษา การแพทย์ โรงแรม ฯลฯ
- ๓.๑๐ การกู้ยืมที่ผู้กู้นำไปใช้จ่าย หรือบริโภคเป็นการส่วนตัว

๔) รายงานการให้กู้ยืมและให้เครดิตแก่เกษตรกร จำแนกออกตามวงเงินกู้ยืม และประเภทของหลักประกัน โดยมีวัตถุประสงค์จะควบคุมและติดตามการอำนวยสินเชื่อการเกษตรของสาขาธนาคารพาณิชย์ ให้เป็นไปตามเป้าหมายตามประกาศของธนาคารแห่งประเทศไทย การรายงานจะต้องแยกออกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม

๕) รายงานสินเชื่อเพื่อธุรกิจการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร เป็นรายงานสรุปของการอำนวยความสะดวกให้แก่ธุรกิจการเกษตรที่มีผลโดยตรงและใกล้ชิดต่อการผลิตทางการเกษตร เป็นต้นว่า การผลิตปุ๋ย เครื่องสูบน้ำ ฯลฯ และการอำนวยความสะดวกที่ใช้ผลผลิตเบื้องต้นที่เกิดจากการผลิตทางการเกษตรในประเทศ เป็นวัตถุดิบในการผลิต เป็นมูลค่าไม่น้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของมูลค่าวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตทั้งหมด เช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานทอกระสอบ โรงทึบฝ้าย ฯลฯ ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายที่จะให้ธนาคารพาณิชย์ให้การสนับสนุนและโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำนักงานสาขาในย่านการเกษตร

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย